

[Helveg Petersen.]

besparende virkning, at ministeren har kunnet gribe ind med hensyn til klassekvotienten, men her gælder det forhold, at bestemmelserne kun har virkning ved større skoler.

Jeg tror, det er noget centralt i den debat, vi fører, at vi hæfter os lidt ved de problemer, der knytter sig netop til den variation, der findes inden for landets skolevæsen. Vi har et meget stort antal små og mindre skoler, hvor man på de enkelte klassetrin har væsentligt under 30 elever. Når der almindeligvis ved disse skoler er en klasse for hvert trin og ikke mere, er der ingen mulighed for at opnå sammenlægninger og dermed besparelser lærermæssigt, og det drejer sig om et betydeligt antal skoler. Det fremgår bl. a. af, at den gennemsnitlige klassekvotient for alle klasser fra 1. til 3. real ved fuldt årgangsdelt skoleår for hele landet er 21,9. Det er ikke nogen høj klassekvotient, det er en lav klassekvotient, men vi har en høj klassekvotient i byerne og en meget lav i skolerne på landet. Det giver store uligheder med hensyn til arbejdsvilkårene ved de større og mindre skoler, og man kan sige, at den ulighed skærpes ved rationeringslovens bestemmelser. Den ville være der også uanset rationeringsloven, men nu træder den grellere frem.

Det ærede medlem hr. Dupont nævnte spørgsmålet om de små skoler og de private skoler. Det er rigtigt, at klassekvotienterne ved de private skoler er lavere end ved de kommunale skoler, men i gennemsnit er det ikke meget. Så er spørgsmålet, om man kan ændre på disse ting. Kunne man det og derved fremtvinge en ensartet høj klassekvotient, ville det have en kolossal virkning med hensyn til lærermangelen, men det forudsætter, at man skal gribe dybt ind i hele vor skolelovgivnings karakter. Det forudsætter, at vi skal gribe ind over for kommunernes frihed. Hvis vi vil gennemtvinge sammenlægninger med henblik på at få større klassekvotienter, går det ikke an at overlade det til de enkelte kommuner at tage stilling til, hvordan man vil indrette sit skolevæsen, og noget tilsvarende måtte man så gøre over for de private skoler. Man måtte altså kunne gribe ind.

Her har vi en situation, hvor vi møder en konflikt mellem det rationelle synspunkt

og et andet synspunkt, der er mindre præget af det rationelle og hensigtsmæssige og mere bestemt af følelser, af bindinger mellem egn og skole, af ønsket om at bevare de små skoler som samlingssteder i sognene o. s. v. Hele den debat, som vi har haft løbende i disse år, har gang på gang drejet sig om netop dette problem. Det er for øvrigt en konflikt, vi møder ofte, når vi taler om uddannelser, og vi må gøre os klart, at det ikke er let at få balance mellem kravet om effektiv planlægning og hensynet til de synspunkter, der er båret af traditionsfølelse.

Når vi taler om lærermangelen, opererer vi jo med en vis dobbeltbundethed. Det er ikke underligt, om det er svært at følge med i, hvilke tal der er de rigtige. Det var det ærede medlem fru Ellen Strange Petersen inde på. Vi har for det første lærermangelbegrebet set på baggrund af rationeringslovens bestemmelser. Her får vi i bemærkningerne til lovforslaget at vide, at der er ca. 2.000 ubesatte normerede stillinger. Hvis man undersøger, hvor mange timer der læses som overtimer ved hjælp af seminarieelever og andre vikarer, når vi frem til, at den nuværende lærermangel anslås til ca. 6.500, altså 4.500 mere end de ubesatte normerede stillinger. Det vil sige, at kommunerne i stor udstrækning har benyttet sig af adgangen til, at man kan lade læse timer ud over dem, der indgår som basis for normeringerne.

Det svarer ganske til den opfordring, undervisningsministeriet har rettet til kommunerne. Man har fulgt den linje, at her, hvor man ved egne kræfter har kunnet klare dækningen af et større timetal end det, som antallet af normerede embeder giver mulighed for, har man gjort det. Afgørende har det været, at man ikke på den måde trak på den samlede pulje af lærere, ikke tog fra andre. Det har man ikke gjort, fordi man har baseret det på egne forudsætninger.

Og så har man endelig det tredje tal, som altså ikke er fikseret, men det kommer frem i bemærkningerne i forbindelse med omtalen af det skjulte lærerbehov, det lærerbehov, der knytter sig til den midlertidige nedsættelse af timetallet i forhold til normale tilstande, i den fortsatte udbygning af klasserne for elever over den